

Willebrand, afgekort en retrograde

Willebrand (Wilbrand) van Oldenburg, een naaste bloedverwant van de graven van Gelre en Holland, heeft diverse functies bekleed. Hij was domkanunnik van Hildesheim en werd in 1211 door keizer Otto IV gevraagd om de vijfde kruistocht voor te bereiden. Daarna werd hij domproost in Hildesheim en Utrecht en proost in Maagdenburg. De jaren daarop was hij de gezant van keizer Frederik II in Italië. In 1225 werd hij tot bisschop van Paderborn gewijd en bestreed in dit bisdom met succes de opstandige adel. Nadat de bisschoppen van Münster en Osnabrück waren afgezet werd hij in 1226 tijdelijk belast met het bestuur van deze bisdommen. Als bisschop met militaire ervaring werd hij in 1227 door paus Gregorius IX overgeplaatst naar Utrecht om orde op zaken te stellen in het opstandige Oversticht. Hij versloeg de opstandelingen in het gebied van onze huidige provincie Drente met hulp van de Friezen. In 1233 is hij begraven in de Sint-Servaasabdij in Utrecht.

Als bisschop heeft Willebrand gemunt in Paderborn, Utrecht en Deventer. Van Deventer beschrijft Van der Chijs een denarius (penning; VIII, 4) en een obolus (halve penning; VIII, 5). Beide typen tonen op de voorzijde de gemijterde bisschop en op de keerzijde een geopend, gevoet kruis met 2 sterretjes en 2 cirkeltjes in de kwadranten. De omschriften op de penning zijn +WILBRANDVS EN +IN DAVENTRIA, vanwege de kleinere diameter is dit op de halve penning +WILBRAND EN DAVENTRIA. Volgens Van der Chijs weegt de penning tussen de 0,5 en 0,6 gram en de halve penning 0,3 gram.

In maart 2014 is een variant van dit type gevonden die als afbeelding of beschrijving niet in de literatuur wordt teruggevonden. Vanwege het gewicht en de diameter kunnen we er van uit gaan dat het een penning is en geen halve penning.

De afbeeldingen op de voor- en keerzijde zijn gelijk aan de munten uit Van der Chijs. De slechts gedeeltelijk leesbare omschriften wijken echter af. Op de voorzijde staat tegen de klok in gelezen waarschijnlijk +WILLEBRA. De letters staan verder uit elkaar dan op de tekening waardoor de volledige naam van de bisschop hier niet meer past en op een vreemde manier is afgebroken. Het omschrift op de keerzijde is zo mogelijk nog raadselachtiger. Vanwege het ontbreken van een duidelijk initiaalkruis is voor de stand van de keerzijde gekozen zoals op de foto te zien is. Het omschrift heeft ook hier meer ruimte tussen de letters dan op de tekening. Het kan o.a. zo worden gelezen: /IAIEAI/// of /TAIENT///. Met

ARIE VAN
HERWIJNEN

*Van der Chijs VIII, 4
(2x ware grootte)*

*Vondstmunt
(2x ware grootte)*

name de tweede manier brengt ons dicht bij +DAVENTRIA. Het woord IN is dan vervallen vanwege de ruime opzet van het omschrift. Pogingen om het omschrift retrograde te lezen of te interpreteren als TRAIECTVM brengen ons niet veel verder.

Het is aannemelijk dat de stempelsnijder hier de nodige fouten heeft

gemaakt, maar hierdoor is er wel een interessante variant van dit munttype ontstaan. ■

LITERATUUR

P.O. VAN DER CHIJS, *De Munten der Bisschoppen, van de Heerlijkheid en de Stad Utrecht* (Haarlem, 1859).